

KENTSEL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK: ANKARA KENT PLANLARI ÖRNEKLERİ ÜZERİNDEN BİR İNCELEME

Derya Güleç Özer^[*], Büşra Başkurt^[**]

Özet

Bu makale, kentsel sürdürülebilirlik kavramını klasik çevrecilik anlayışı üzerinden ele almakta ve bu güne kadar yapılan antlaşmalara değinmektedir. Bu bağlamda incelenen 1987 Montreal Protokolü ve Bruntland Raporu, 1992 Rio Protokolü ve Maastricht Antlaşması, 1997 Kyoto Protokolü, ve 2002 Johannesburg Zirvesi ekseninde özellikle şehir ölçeğinde yeşil bantlar fikri incelenmiş, önemi detaylandırılmıştır.

İncelenen bu antlaşmalar çerçevesinde, yeşil kuşakların şehir ölçeğindeki önemi Ankara planları özelinde incelenmiş, 1932 Jansen planından başlayarak, 1954 Uybadin-Yücel planı, 1965 Yüksel Öztan Planı, 1990 Nazım İmar Planı, 1982 Yeşil Kuşak Planlaması, 2015 ve 2025 Planlarında 'yeşil kuşak' kavramına odaklanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kentsel Sürdürülebilirlik, Klasik Çevrecilik, Ankara Şehir Planları, Yeşil Kuşak

Urban Sustainability: A Survey on Green Belts of Ankara City Plans

Abstract

This article deals with the concept of urban sustainability through the concept of classical environmentalism and touches on the treaties made up to this point. In this context, the idea of green belts, particularly in the city scale, has been examined on the axis of the 1987 Montreal Protocol and Bruntland Report, 1992 Rio Protocol and Maastricht Treaty, 1997 Kyoto Protocol and 2002 Johannesburg Summit.

On the basis of these treaties research, significance of the urban scale of the green belt was examined in the context of the Ankara Plans, starting with the 1932 Jansen plan, the 1954 Uybadin-Yücel plan, the 1965 Yüksel Öztan Plan, the 1990 Master Plan, the 1982 Green Belt Planning, the 2015 and 2025 Plans.

Keywords: Urban Sustainability, Classical Environmentalism, Ankara City Plans, Green Belt

1. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK ve KLASİK ÇEVRECİLİK ANLAYIŞI

Çevreselcilik, çevreciler tarafından, çevresel koruma hareketlerine destek veya katkıda bulunmak, görev almak olarak tanımlanmaktadır. Bu, doğal kaynakları ve ekosistemi koruma adına politik süreci eğitim, basın, örneklendirme gibi yollarla destekleyen bir sosyal harekettir. Bu çevresel hareket grubunun kaygılarının başında hava kirliliği, türlerin yok olması, atıkların yeniden kazanılması, geri dönüşüm, küresel ısınma tehdidi, ozon tabakasının yırtılması ve genetik özellikleriyle oynanmış tarım ürünleri gelmektedir (Burat, 2000).

[*] Department of Architecture, Faculty of Engineering and Architecture, Altınbaş University
derya.gulec@altinbas.edu.tr

[**] Department of Interior Architecture and Environmental Design, Faculty of Engineering and Architecture, Altınbaş University
busra.baskurt@altinbas.edu.tr

Zengin şehirlerin, fakir şehirlere göre çok daha büyük oranda hava kirliliği üretme potansiyeli vardır (Lee, 2006, s. 9,22). Bu durumda çevresel nitelik, zengin şehrin insanlarınca nasıl yüksek bir kalitede tutulabilir? Bu sorunun cevabı çevre kanunlarını uygulamalarının yerinde kullanılması olmalıdır. Klasik Çevrecilik üzerine yapılan geçmiş antlaşmalara bakıldığında, 1987 Montreal Protokolü ve Brundtland Raporu, 1992 Rio Protokolü ve Maastricht Antlaşması ve 1997 Kyoto Protokolü ön plana çıkmaktadır. Öncelikle bu antlaşmaların irdelenmesi ve anlaşılması gerekmektedir.

Ozon tabakasını tüketip yok eden maddeler üzerine olan Montreal Protokolü (16 Eylül 1987), konuda çalışmalara yön vermek amacıyla imzalanmış uluslararası bir antlaşmadır. 1987'de imzaya açılan ve yürürlüğe 1 Ocak 1989'da giren antlaşma, bu tarihten sonra 5 revizyon geçirmiştir. Bunlar 1990 (Londra), 1992 (Kopenhag), 1995 (Viyana), 1997 (Montreal), ve 1999 (Pekin) dir. Yüksek oranda ülke katılımı ve bağlılığı ile istisnai bir uluslararası antlaşma olarak görülmüş, Kofi Annan' s göre "Bugüne kadar yapılan en başarılı uluslararası antlaşma" olarak tarihe geçmiştir.

Brundtland Raporu'nda 'sürdürülebilir gelişme' ve bunu elde etmek için yapılan politikadaki değişikliklere değinir. Bu antlaşma, sürdürülebilir gelişmenin zamanın gereksinimlerini karşılarken, gelecek nesillerin gereksinimlerini/ ihtiyaçlarını engellemeyecek bir gelişim süreci olması açısından önem taşımaktadır (Kale,2000).

Bu bağlamda Brundtland Raporu'nda (1987) sürdürülebilir kent kavramı kriterleri 4 ana ölçek altında incelenmektedir:

[1] Şehir (city) ölçeğinde: Yoğunlaşma, trafik yoğunluğu düzenlenmiş caddeler, banliyö bölgelerinde nüfus yoğunluğu artış ve düzgün ve çekici bir şehir kriterleri ön plana çıkmaktadır.

[2] Yakın Çevre (neighbourhood) ölçeğinde: Arsa kullanımının çeşitlendirilmesi, güvenli caddeleri, yaya öncelikli ulaşım aksları (Özbek, Özer, 2014), tarihi binaların korunması, bisiklet yolları, tramvay yolları, yöresel ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılması ön plana çıkmaktadır.

[3] Yerel (local) ölçekte: Doğa ile tasarım (park,bahçe vb.), terkedilmiş/harap binaların/arsaların yeniden kullanımı, *yeşil kuşakların/koridorların güçlendirilmesi önem kazanmaktadır.*

[4] Bina ölçeğinde: Düşük çevresel etkileri temel alan, dayanıklı, yeniden kullanılabilir tasarım (yerel, bölgesel, küresel ölçekte), yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının artırılması, kendinden korunaklı yerleşimler (self-sheltering layouts), kullanıcı kontrolünde enerji işletimi/idaresi, iklimle dayalı/ sağlıklı/ yerel ve doğal mimariden yaralanan tasarım ön planan çıkarılmalıdır (Edwards, 1999, s.4,8).

Earth Summit (Eco '92), United Nations Conference on Environment and Development (UNCED), 3-14 Haziran 1992 tarihleri arasında Rio de Janeiro'da düzenlenmiş, büyüklüğü ve tartıştığı konular açısından güne kadar görülmemiş bir Birleşmiş Milletler konferansıdır. Görüşülen konular şöyledir:

- Üretim bantlarında, özellikle benzindeki kurşun ve zehirli atık üreten sahalarda, sistematik bir araştırma yapılması
- Küresel İklim değişikliğine sebep olan fosil tabanlı enerji kaynaklarının yerine alternatif enerji kaynaklarının bulunması

- Şehirlerdeki tıkanıklığın çözülmesi, kirli hava nedeniyle oluşan sağlık problemlerinin önlenmesi için toplu taşımacılığa olan güvenin artması ve böylece araçlardan atılan kirli gaz emisyonunun azaltılması
- Gün geçtikçe artan su problemi

Maasticht Antlaşması, 7 Şubat 1992 yılında Hollanda'nın Maasticht kentinde imzalanmış olup, Avrupa Birliğinin kurulması ve parasal-politik birlikteliğin oluşturulması açısından önemlidir (Edwards, 1999, s.4,8). Ama aslında bu antlaşma; eğitim, kültürün gelişmesi, toplum sağlığı, tüketici hakları ve çevre gibi, bundan daha geniş alanı kapsayan çok yönlü bir işbirliği önermesidir (Burat, 2000). Maasticht, çevresel korumanın toplumsal politikalarla entegre edilmesi gerekliliğini savunan ilk antlaşmadır (Burat, 2000):'Sürdürülebilirlik' kavramı Maasticht Antlaşması'nda da birçok bölümde, çeşitli Avrupa ülkelerinin imzaladığı Earth Summit (1992), Rio Konferansının sürdürülebilirlik konusunda yüklediği sorumluluğa direk bir cevap olarak değinilmiştir (Burat, 2000).

Maasticht Antlaşması 'sürdürülebilir gelişme'yi 4 ana perspektiften incelemektedir:

- Çevre kalitesini korumak, kollamak ve geliştirmek,
- İnsan sağlığını korumak,
- Doğal kaynakları mantıklı ve akılcıca kullanma,
- Dünya çapında çevre problemleri ile baş edebilmek için, kriterleri uluslararası düzeyde yükseltme (Burat, 2000).

Kyoto Protokolü (1997) ise, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Konferansı (UNFCCC) çerçevesinde alınmış bir kararlar bütünüdür. Antlaşmayı onaylayan devletler karbondioksit emisyonlarını ve diğer 5 farklı sera gazı üretimlerini azaltacaklarını, eğer azaltamazlarsa bunu farklı bir yöntemle (emissions trading) telafi edeceklerini kabul ederler.

Bu bağlamda incelenen antlaşmalarda yerel ölçekte değinilen yeşil kuşak/ koridorların güçlendirilmesi ve geçmiş analizinin yapılması ekseninde Ankara Kent Planları 1923 yılından günümüze dek incelenmiş ve planlar arası karşılaştırmalar, değerlendirmeler ve öngörüler sunulmuştur.

2. ANKARA PLANLARINDA YEŞİL KUŞAK (GREEN BELT) DÜŞÜNCELERİ

2.1. Jansen Planı ve Açık Alan Sistemi

Ankara, 'yeşil kuşak' kavramının büyük uğraşlar ve analizler sonucu, kent planlarında ortaya çıktığı ilk kenttir (Burat, 2000). Ankara'da kent planlaması ve gelişimi cumhuriyetin kurulduğu 1923 yılı ile başlar. 20.000-25.000 nüfusu ile sosyal ve fiziksel olarak bir başkent için oldukça küçük bir kenttir (Yavuz, 1980). Yönetim-hükümetin barınacağı evler ve binalar çok azdır ve özellikle ulusal burjuvazinin ve kültürün yerleşeceği bir kent olarak altyapı çok yetersizdir. Bu başkentin imajı, Cumhuriyet'inde imajı olacağından, planlaması büyük önem taşımaktadır (Tekeli,1980). 16 Şubat 1924 yılında, Ankara Şehremaneti kurulur. Bununla birlikte sadece konut alanlarında değil, diğer alanlarda da şehri, gelişmiş ülkeler seviyesine ulaştıracak ve

diğer kentlere de örnek olabilecek bir planlama gerekmektedir (Yavuz, 1980). Bu düşünceler sonucunda yeni şehrin, eski şehrin (Ulus) bir uzantısı olarak mı, yoksa yeni bir bölgede mi gelişmesi gerektiği üzerine 2 farklı alternatif geliştirilir. 1927'de hazırlanan Lörcher planında gelişimin yeni bölgede olmasının altı çizilmiştir, Atatürk'ün Çankaya'daki köşkü ve Çankaya-Ulus arasındaki 4 milyon m2 alanın istimlak edilmesi ise bu süreci destekler (Bademli, 1985, s. 10,16).

Lörcher'in planının yanı sıra şehri tüm sorunlarıyla ele almak üzere açılan ve Profesör M. Brix, Profesör H. Jansen ve L. Jausseley'in katıldığı yarışmada, Jansen'in planı 1928'de birinci seçilir (Yavuz, 1980). Jansen'in planı merkezde, açık alanlar ve şehir arasında ilişki öneren (yeşil sistem üzerine), tarihteki 2 plandan birincisidir (Öztan, 2000). İkinci plan ise Ankara 1990 planıdır. Bunların dışındaki diğer planların yeşil doku üzerine söylemleri yoktur.

Hermann Jansen, Mithat Yenen'e göre çalışmalarında Sitte'den etkilenmiştir (Tekeli, 1980). Sitte'ye göre şehirlerin kademe kademe, kendiliğinden gelişmesi, her zaman düzensiz formlu bir anayol veya nehir üzerinden olduğu için çok güzel manzaralar yaratır. Bu yüzden yolların topoğrafyaya uygun yapılmasını, kentsel mekânların kurgulanmasını ve kentsel parkların şehrin duman ve pisliğinden arınması gerektiğini savunur. Sonuç olarak 'yeşilliği' sıhhi yeşillik ve dekoratif yeşillik olmak üzere ikiye ayırır. Sıhhi yeşillik, büyük kent parçaları halinde ve trafikten fiziksel anlamda ayrılmıştır. Dekoratif yeşillik ise su ögeleri içerir ve birçok insanın görebileceği yerlerde yol kenarlarında, kesişim noktalarında bulunur.

Bu fikirlerinde bir savunucusu olan Jansen, Ankara'yı bahçeli evlerle oluşan semtler ve açık alanlara ulaşım imkân veren bir şehir şeklinde tasarlamıştır. Bu açık alanlar caddeden başlayarak kırsal bölgeye ulaşan bir hiyerarşi ile kurgulanmış, bu kırsal alanlar dere yataklarını, vadileri ve tepeleri koruyarak oluşturulmuş, rekreasyon ve spor alanları da sisteme dahil edilmiştir (Ankara İmar Planı,1937). Bu hiyerarşi "doğa-kültür/kır-şehir" ölçeğinde düşünülmüş ve bahçe şehir(garden city) motiflerini Jansen planına taşımıştır.

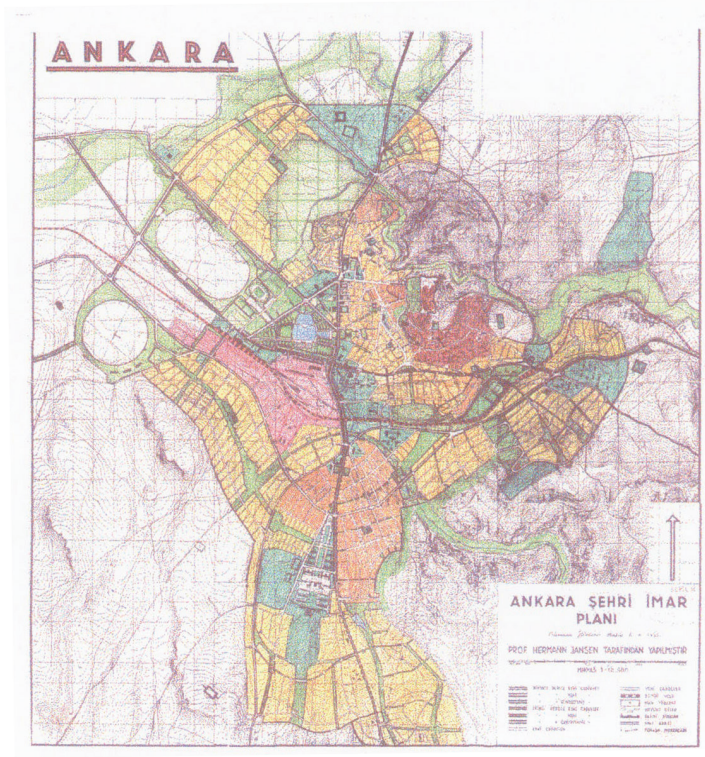
Yukarıda belirtildiği gibi bu yeşil alan sisteminde, göller, nehir yatakları, vadiler, ormanlar, tepeler korunmuş, kentsel yeşil sistemiyle entegre edilmiş; vadilerde parklar, spor alanları, bahçeler ve hatta yüzme havuzları düşünülmüştür.

Jansen planlarında Ankara'nın nüfus artışı düşünerek, şehir dışındaki ikamet edilmeye elverişli alanları da işaret etmiştir. Ayrıca bu planın sürdürülebilirliği ve başarısı açısından 2 noktaya değinmiştir:

1. Planlamanın kontrolü ve yürütülmesi açısından güçlü bir yönetim teşkilatının kurulması.

2. Toprak/ arsa vurgunlarının durdurulması

İlk madde 28 Mayıs 1928 tarihinde Ankara İmar Müdürlüğü'nün kurulması ile gerçekleşmiş, fakat 2. madde hiçbir zaman tam olarak gerçekleşmemiştir. Jansen planının başarısız olmasının bir diğer sebebi ise, 50 yılda 300.000 nüfusa ulaşacağı tahmin edilen Ankara'nın bu rakama 1950'de ulaşmasıdır. Bu plan birçok açıdan başarısız olduysa da, Ankara günümüzdeki yeşil dokusunu, bu planın kısmen de olsa uygulamasına borçludur (Yavuz, 1980) (Resim 1).

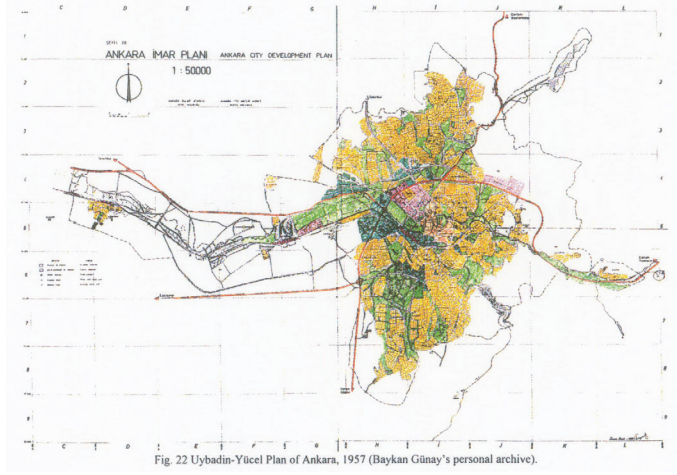
Resim 1. 1932 Hermann Jansen Ankara Planı (Baykan Günay kişisel arşivi)

2.2. 1954 Uybadin-Yücel Planı

1954 yılında yeni bir kent planı gereksinimi ile birlikte uluslararası bir yarışma açılmış ve bu yarışmayı Ra-şit Uybadin ve Nihat Yücel kazanmıştır. Planlama 30 yıl içinde nüfusun 1.500.000 'u bulacağı tahmin edilerek gerçekleştirilmiştir (Cengizkan, 2000 s. 70,80).

Açık yeşil alanlarla ilgili olarak, 4 karar üzerinde durulmuştur. İncesu Barajı etrafında bir hayvanat bahçesi ve Atatürk Orman Çiftliğinin düz arazilerinde, bir Olimpiyat Kompleksi düşünülmuştür. Atlı Spor Klübü ve ve Golf Klübü yerleri kararlaştırılmıştır. İlk olarak Tandoğan'a düşünölen havaalanı, daha sonra Esenboğa'da taşınmıştır (Ankara İmar Planı İzah Notları, 1957).

Açık alan sistemleri açısından, bu seferki planlama Jansen planı kararlarına zıt düşünölmüştür. Abdi İpekçi ve Kurtuluş parkı alanlarına, ilgisiz yerleşimler öngörölmüştür. Şehirlerarası Otobüs Terminali, Poligon parkı olarak seçilmiştir. Atatürk Bulvarına alternatif yollar düşünölmüştür (Uzel, 1991, s. 37,41). Jansen planına göre kurgulanmış olan evlerin ön bahçeleri, yolları büyötmek amacıyla kaldırılmıştır (Cengizkan, 2000 s. 70,80). Uybadin- Yücel planı sonrası dönemde planlanmamış veya gecekondulaşmış bölgelerin ıslahına yönelik çalışmalar başlatılmıştır (Resim 2).

Resim 2. 1957 Uybadin-Yücel Planı (Baykan Günay kişisel arşivi)

2.3. Ankara 1965 Yüksel Öztan Planı ve Ankara 1990 Nazım Planı (1970-2006) Dönemi: Yeşil Kuşak Deneyimi

Uzun uğraşlar ve analizler sonucunda ortaya çıkan bu plan özellikle şehir büyüklüğü, maliyet, makro ölçek, yoğunluk ve mekân standartları arasındaki dengeyi kurmaya yönelmiştir. Alternatif planlar içerisinde, şehrin gelecek yerleşimlerinin batı kanadına doğru gelişmesini öngören plan benimsenmiştir (Ankara Metropolitan Alan Nazım Plan Bürosu,1977).

1990 yılına kadar gelişime ve yerleşime ayrılan alanlardan, tarıma ve rekreatif uygulamalara elverişli alanlar, bu anlamda serbest bırakılmıştır. Vadiler, barajlar ve su havzaları gibi doğal değeri olan alanlar, kent planlamasının dışında bırakılmıştır. 'Yeşil Kuşak' oluşturma kararı ile Sincan Eskişehir Ana Yolu arasındaki gelişim aksı ve Eskişehir Ana Yolu- Çayyolu -Konya Ana Yolu arasındaki gelişim aksı oluşturulmuştur. Makro ölçekte kentsel ekoloji bağlamında değerli olan bütün alanlar koruma altına alınmıştır.

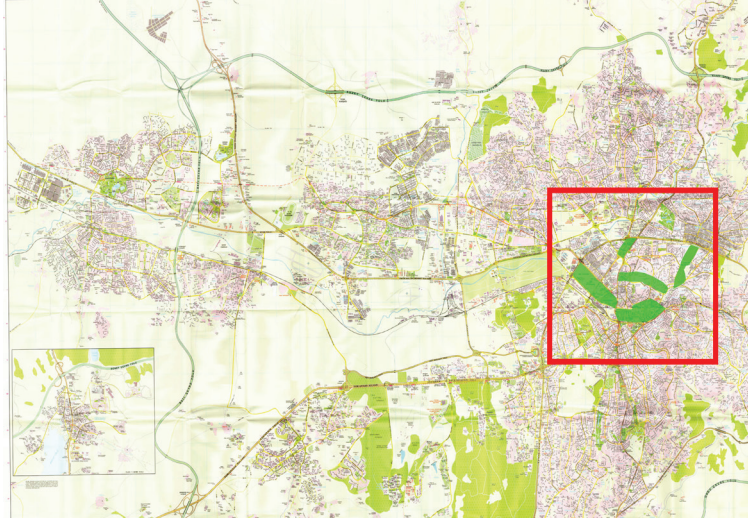
1990 yılından önce de 'yeşil kuşak' fikrini benimseyen, 1965 yılında Yüksel Öztan'ın yaptığı plan, Ankara çevresinde bir kuşak önermektedir. Yeşil alanların şehir için yetersizliğini belirten bu plan, kent çevresinde oluşturulacak bir yeşil alanın hem semtlerin büyüyerek birbirine karışmasını hem de şehrin kendi dışına taşarak kırsal kesimle kaynaşmasını engellemeyi amaçlamıştır (Öztan, 1980).

Öztan'ın planı 2 yeşil kuşak içermektedir: 1. kuşak Ankara Kalesi'nin kuzeyindeki tarihsel bölgeyi ve gecekondulaşma bölgesini çevredeki Marangozlar Sitesi, Yenişehir, Cebeci ve Gülveren'den ayırmaktadır. Hipodrom, Gençlik Parkı ise kuşağın batı kanadını oluşturmaktadır. Güneyde, Halkevi ve çeşitli hastanelerin bahçeleri, ayrıca Hacettepe, Kurtuluş ve Cebeci stadyumları yer almaktadır. Hatip çayı ve vadisi tarım alanları, Cebeci Asri mezarlığı ve Harp Okulu kuşağın doğu kısmını oluşturmaktadır. Bu bant şehrin tarihi dokusunu korumak ve bu bölge sakinlerinin rekreasyonel ihtiyaçlarını karşılamaları bakımından önemlidir (Resim 3).

2. kuşak şehrin çevresinde yer almıştır ve şehrin büyümesini ve kırsal alandaki yerleşmelerle kaynaşmasını engellemesi amaçlamıştır (Öztan, 1980). Bu kuşak önceden oluşmuş yeşil bantlarla, kuzeyde Golf sahası,

Çubuk Çayı, Atatürk Orman Çiftliği ve ağaçlandırma alanları, Söğütözü ve Bahçelievler'in güneyindeki yeşil alanla oluşturmuştur. Harp Akademisi ve Aşağı Ayrancı parkı Çankaya Vadisi'ne ve Cumhurbaşkanlığına bir bağlantı oluşturmuştur. Doğu kısım ise, Gazi Osman Paşa, Büyük Esat bağları, İncesu Çayı ve Bal-kiraz şarap bağları ile yeşil kuşağı oluşturmuştur.

Bu iki kuşak ağaçlı yollar, bulvarlar, parklar ve bahçeler ile Ankara üzerinde adeta bir yeşil network ağı gibi birbirine bağlamıştır.

Resim 3. 1965 Yüksel Öztan Planı 1. kuşak

Ankara 1990 planındaki yeşil bant, 1970'lerdeki hava kirliliğini çözmek amaçlı önemli bir adım olarak planlanmıştır. Plan, şehirdeki vadilerin (İncesu-İmrahor, Dikmen, Hatipçayı, Macun vadisi) kentsel yeşil alanlar olarak kullanımını öngörmüştür. Yerleşimin bu bölgelerde engellenmesi ile birlikte, bu vadiler hava koridorları olarak çalışacak ve rekreasyonel bir alan olarak hizmet vermeleri planlanmıştır (AMANPB, 1977).

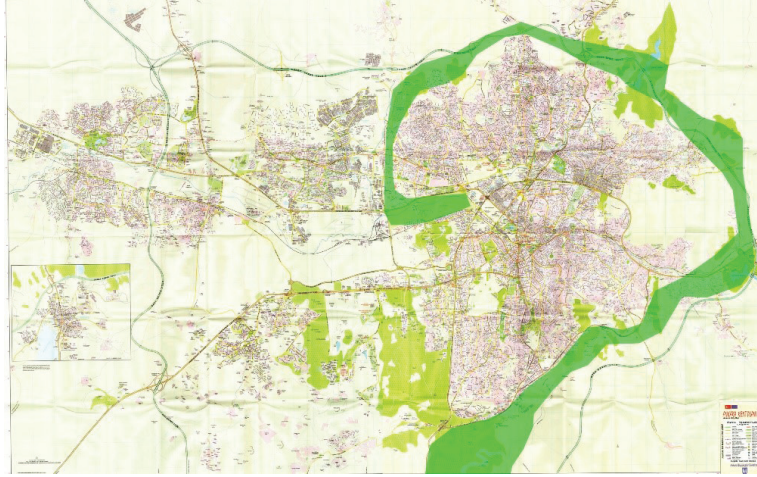
Bu 'Koridor Şeması' Orman Bakanlığı'nda 'Ankara Yeşil Bant Projesi' olarak 24 Aralık 1982 de benimsenmiş ve 3 ana hat belirlenmiştir (Resim 4, Resim 5):

1. Atatürk ormanından, Eymir ve Mogan Gölü, İmrahor ve Hüseyingazi'den Çubuk gölüne, Bağlum, İvedik, Macunköy, ve son olarak Atatürk Orman Çiftliği.
2. Bayındır Barajı havzasından, Nenek, Tatlar, Mahmudiye, Susuzköy, ve Sincan, Osmaniye, Elvan, Bağlıca ve Alaçatlı alanları.
3. Elmadağ, Hasanoğlan, Kırıkkale, Kurtboğazi Barajı ve Kızılcahamam'ın güney yamaçları, Haymana (AMANPB, 1977).

1996'nın sonunda, ağaçlandırma alanının 16.131 hektarı bitirilmiş, 1997 yılında ise yeşil kuşak alanının 900 hektarı daha bitirilip, toplamda 17.031 hektara ulaşılmıştı (Resim 6).

Resim 4. 1982 Ankara Hava Koridorları ve Yeşil Kuşak Planlaması (üst), Havzalar 1990 Ankara Hava Koridorları Planlaması (alt)

Resim 5. 1982 Ankara Yeşil Kuşak Planlaması 1. Etap (üst) ve 2. Etap (alt)

2.4. Ankara 2015 Planı

1987 yılında ODTÜ'de bir grup akademisyen tarafından 2015 yılı hedef alınarak hazırlanan 1/100.000 ölçekli bu plan, metropoliten alan makro formu arayışında olan bir kent için yapısal bir plan önermektedir. Yapısal gelişmenin neden olduğu yoğun birikimin, şehir sınırlarının çevresindeki kentsel gelişim alanının desantralizasyonu yoluyla önleneceğini savunmakta ve alt merkezler topografik çöküntünün dışına, İstanbul ve Eskişehir yolu üzerine kayacağı planlanmaktadır.

Plan, Ankara'nın bütün kentsel dokusunda dolaşan vadilerin şehir merkezinde yer alan ve genişliği 8-10 km olacak şekilde planlanmış yeşil koridorlar olarak etkili bir şekilde kullanımına dayanan bir yeşil kuşak

sistemi önermektedir. Böylelikle, kent dokusu ile yeşil koridorlar arasındaki sıcaklık farklılıklarının yarattığı hava hareketleri yardımıyla kentsel alanın hava / ikliminin temizlenmesi amaçlanmıştır (Tekeli vd. 1987).

Bu plan ile Ankara için kaynak analizi ile tespit edilen potansiyel koridorlar yeşil alan olarak seçilmiştir. Tüm şehrin görsel nitelikleri, biyolojik özellikleri, fiziksel özellikleri ve çevresel koşullarına göre analizler yapılmış ve hareket, kullanım ve görsel deneyimler temel alınarak bir takım akslar belirlenmiştir. Böylelikle yeşil kuşak aksları düğüm noktalarının bağlantısını sağlayan baskın peyzaj elemanları haline gelmiştir.

Aslında Ankara için yeşil kuşak yaklaşımı kent merkezinden geçen vadi oluşumları ve kentsel gelişme sınırlarının dışındaki su yüzeylerine dayanıyordu. Çubuk, Hatip ve İmrahor havzaları yeşil yollar olarak önerilmiştir.

İlk yeşil kuşak Ankara'nın güneyinden Atatürk Orman Çiftliği'nden başlayıp Eymir ve Mogan Gölleri ve su rezervuar havzaları İmrahor bölgesi üzerinden Hüseyin Gazi Dağı, Çubuk Baraj Gölü, Bağlum, İvedik, Macunköy'un bazı bölümlerinden geçerek devam etmiş ve tekrar Atatürk Orman Çiftliği alanında sona erdirilmiştir.

İmrahor Vadisi, Eymir ve Mogan gölleri, 50. Yıl Parkı, Kurtuluş Parkı, Abdi ipekçi Parkı ve Atatürk Kültür Merkezi, Atatürk Orman Çiftliği Alanı, Hipodrom ve Gençlik Parkı gibi kentsel yeşil alanlarla bağlantılıydı ve hepsi devasa ve sürekliliği olan bir açık alan koridoru oluşturuyordu.

İkinci yeşil kuşak Bayındır Baraj Gölü, Nenek, Tatlar, Mahmudiye ve Susuz Köyü'nün bazı bölümlerinden oluşup Sincan, Osmaniye, Elvan, Bağlıca ve Alacaatlı ile devam etmiştir.

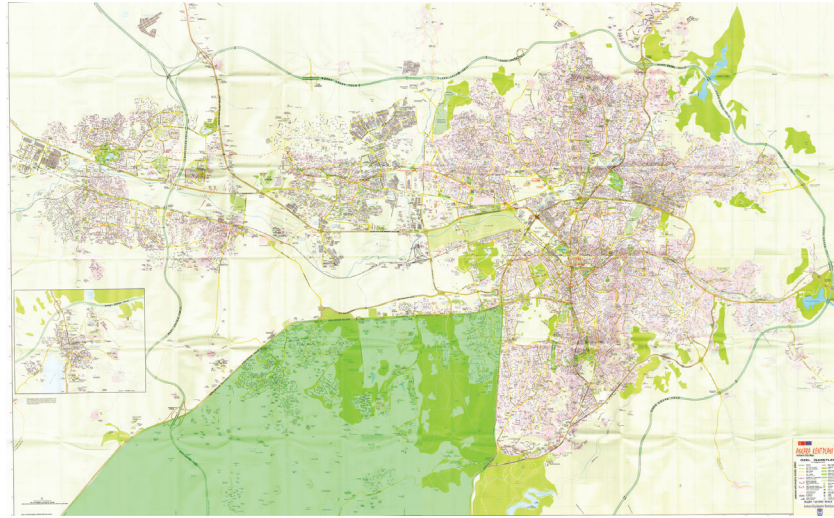
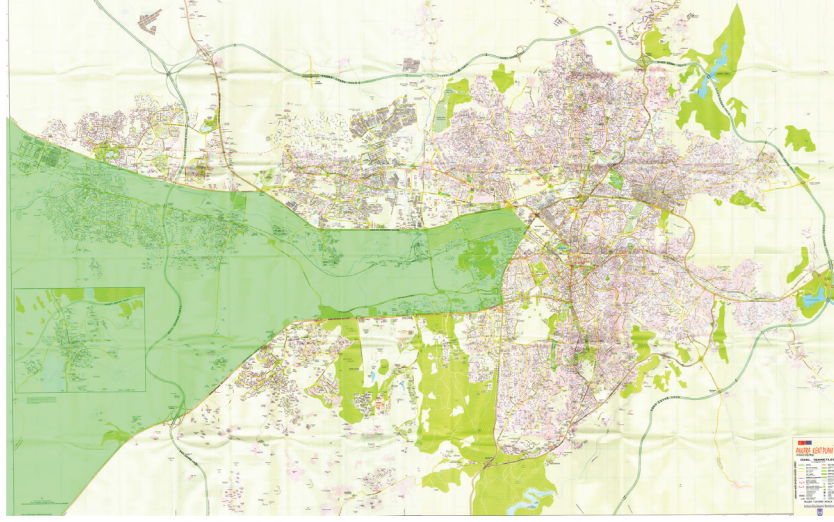
Son olarak, üçüncü yeşil kuşak ise Elmadağ, Hasanoğlan, Kırıkkale, Kurtboğazı Baraj Gölü ve yakın çevresi, Kızılcahamam Köyü'nün orta Anadolu bölgesine bakan yamaçları ve bazı Haymana Köyü bölümlerinden oluşmaktaydı.

Özellikle, Mogan, Eymir ve İmrahor Vadileri sürdürülebilir bir ekolojik kent planlaması için büyük bir potansiyele sahiptir. Bu vadilerin kullanımı ekosistemi koruyabilir, yitirilmiş ekolojik dengenin yenilenmesini sağlayabilir ve çeşitli rekreasyonel kullanımlar için açık alan koridorları oluşturabilir.

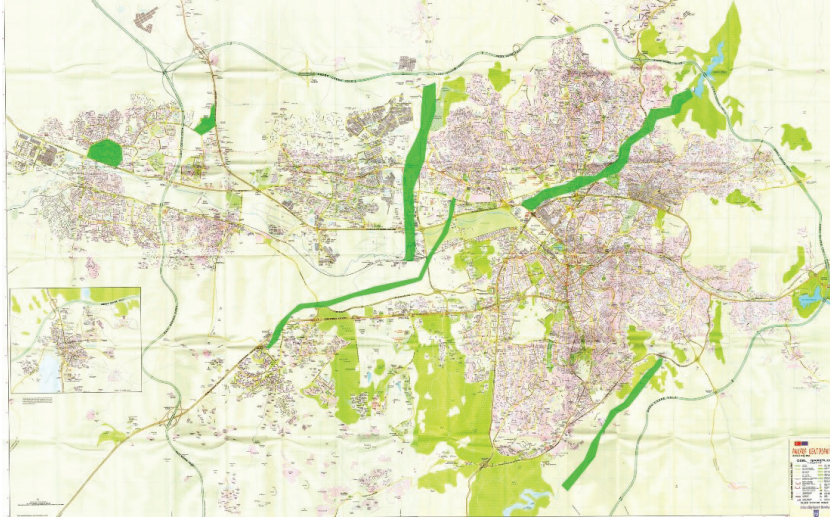
2.5. Ankara 2025 Planı

Bu plan Ankara Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılmıştır. Değerli tarım alanlarını, kırsal alanları, doğal sit alanlarını korumaya yönelik bir plandır. 2025 Nazım Planı kapsamında belirlenen Metropolitan Alan planında kentsel vadilerin (Eymir Gölü, İmrahor Vadisi, Tuzluçayır ve Akdere, Dikmen vadisi, Büyük Esat Vadisi, Çankaya Botanik Parkı Vadisi, Seğmenler Parkı ve Papazın Bağı), su havzalarının korunması, yeşil kuşağın güçlendirilerek mevcut yeşil alanların bütüncül şekilde değerlendirilmesi ön plana çıkmaktadır.

2025 planında Macunçayı Bölgesi, Çubuk Çayı, Yunus Gölü, Susuz Göl gibi alanlarda rekreasyon alanı olarak ayrılmıştır. Planda ayrıca Ankara'ya yeni rekreasyon alanları kazandırılması ve kapasitesini tamamlamış çöp alanlarının yeşil alanlara dönüştürülmesi önerilmektedir (Resim 7).

Resim 6. 1990 Ankara Nazım Planı sonucunda düşünülen yeşil bantlar

Resim 7. 2025 Ankara Yeşil Kuşak Planlaması

3.SONUÇ

Kent planlarında da görülen gelişmelere göre, kentsel hava koridorlarına ve yeşil bantlara verilen önem gün geçtikçe azalmakta, mevzuatlardaki değişimler ise 'ekonomik kalkınma mı çevre koruma mı?' sorusunu aklımıza getirmektedir. Sadece günümüzü kurtarmak için yapacağımız çalışmalar yeterli olmayacak, gelecek nesillere bırakacak bir çevre kalmayacaktır.

Günümüzde hızla gelişmeye devam eden Ankara kentinin makro form arayışı da aynı şekilde devam etmekte ve kent bütününden kopuk plan kararları, yoğunluğu artıran ya da kentsel gelişimin yağ lekesi şeklinde yayılması gibi kararlar ile kent makro formu şekillenmektedir. Burada önemli olan sürdürülebilir kent oluşturma yolunda 2015 planında da belirtilen, havalandırma koridorları oluşturan yeşil akslar ve kuşaklar doğrultusunda gelişen işinsal bir makro formula açık-yeşil alan sisteminin korunması olmalıdır. Aynı şekilde kent yerleşik alanı içindeki yeşil ve açık alanlarında kentin havza alanlarında şekillenen yeşil kuşaklarla bir bütün içinde çalışması sağlanmalı ve yerleşime açılması önlenmelidir. Kent içindeki gecekondular için ıslah imar planları yapılmalı ve şehircilik ilkelerine uygun yeni dönüşüm modelleri oluşturulmalıdır.

Ankara'nın son yeşil Vadisi niteliğindeki İmrahor'un Ankara Yeni Güney Park Kentsel Dönüşüm Projesiyle yerleşime açılması için yapılan plan ile birlikte kentin akciğerlerinden bir daha yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktadır. Oysaki İmrahor Vadisi, Ankara'nın üst ölçekli planlarında, sahip olduğu ekolojik değerler nedeniyle "Korunacak/Ağaçlandırılacak Yeşil Alan" niteliğindedir ve Mogan, Emir, Tuz Gölü, Türközü, İncesu ve Ankara Ovası'na kadar uzanan kentin havalanma koridoru niteliğindeki ekolojik sistemin bir parçasıdır. Üstelik Mamak Çöp depolama alanına da oldukça yakın olan bu bölge de konut gelişme alanlarının bu kadar yakın olması insan sağlığı ve çevre sağlığı ve sürdürülebilirlik açısından risk oluşturmaktadır. Oysa ki şehircilik ilkelerine uygun ve etik kurallar çerçevesinde hazırlanması gereken planlar ile kentin sahip olduğu çevresel ve ekolojik değerlerin korunarak sonraki kuşaklara aktarılması amaçlanmaktadır.

Fakat İmrar Vadisi'nin yitirilmesi beraberinde Mogan ve Eymir Gölleri'nin de yitirilmesi riskini doğuracaktır ve su – hava kirliliği ile tüm yeşil-kuşak sistemini tehlikeye sokacaktır. Benzer durumun bir başka örneği ise Ankara'nın havalandırma koridoru özelliği taşıyan, Gençlik Parkı, eski Hipodrom, Atatürk Orman Çiftliği, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Hacettepe ve Bilkent Üniversitelerinden oluşan arazi topluluğundan eski hipodrom ve Atatürk Orman Çiftliği arazilerinin yapılaşmaya açılması ile de yeşil kuşak olumsuz etkilenmektedir.

REFERANSLAR

Ankara Metropolitan Alan Nazım Plan Bürosu, Ankara Nazım Plan Şeması Raporu, 1970-1990. 1997.Yüksek Teknik Öğretmen Okulu Matbaa Atelyesi, Ankara.

Bademli, R. 1985. 1920-1940 Döneminde Eski Ankara'nın Yazgısını Etkileyen Tutumlar, Mimarlık, 2(3):10-16.

Bulmahn, J. W. 1992. The Fear of the New Landscape: Aspects of the Perception of Landscape in the German Youth Movement between 1900-1933, and Its Influence on Landscape Planning, The Journal of Architectural and Planning Research, 9(1): 35-47.

Burat, S. 2000. Green Belt as a Planning Tool and Green Belt of Ankara Y. Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Bütüner, H. 1991. An Alternative Concept of 'Green' in Today's Urban Environment", Y. Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Ankara.

Cengizkan, A. 2000. Nihat Yücel ile 1957 Ankara Planı Üzerine , Arredamento Mimarlık, 7-8: 70-80.

Edwards, B. 1999. Sustainable Architecture 2nd ed. Oxford, 4-8 Architectural Press.

Kale, İ. 1990. Physical and Social Transformation of Urban Green Space Y. Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Kenworthy, J. R. 2006. The Eco-City: Ten Key Transport and Planning Dimensions for Sustainable City Development, Environment & Urbanization, 18 (1):67-85.

Lee, K.N. 2006. Urban Sustainability and the Limits of Classical Environmentalism, Environment & Urbanization, 18(1):9-22.

McManus, P., Haughton, G. 2006. Planning with Ecological Footprints, Environment & Urbanization, 18 (1):113-127. SAGE Publications

Özbek, M.O, Özer, D.G. 2014. "Spatial integration and accessibility considering urban sustainability patterns: Historical islands of Istanbul", ed. N. Marchettini, C.A. Brebbia, R. Pulselli, S. Bastianoni, Sustainable City IX, WIT Press, UK, Vol. 2, p.1649-1660.

Öztan, Y. 1978."Ankara'ya Gecekondu Kuşağı mı, yeşil kuşak mı?", Milliyet, 12 Kasım.

Öztan, Y. 1980. Ankara Şehri ve Çevresi Yeşil Saha Sisteminin Peyzaj Mimarisi Prensipleri Yönünden Etüd ve Tayini, A.Ü Ziraat Fakültesi Yayınları No:344/217, Ankara, 198s.

Öztan, Y. 2002. İmrahor Vadisi Etkinlikleri, Peyzaj Günleri Toplantı Notları, (<http://www.mimarlarodasiankara.org/?id=914>).

Şahin, Ş., Akkan, O. 2003. Ankara İmrahor Vadisi. Peyzaj Mimarlığı Dergisi. TMMOB Peyzaj Mimarları Odası Yayını 2003/1, Sayfa: 86-91, Ankara.

Tekeli, İ. 1980. Türkiye'de Kent Planlamasının Tarihsel Kökleri, Türkiye'de İmar Planlaması, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Baskı İşliği, Ankara.

Tekeli, İ. vd. 1987. Ankara 1985'den 2015'e, Ankara Büyükşehir Belediyesi EGO Genel Müdürlüğü, ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Çalışma Grubu, Ajans İletim, Ankara

Thomas R. , Fordham M. (Ed). 2003. Sustainable Urban Design, An Environmental Approach, LLP.

Uzel, A. 1991. Ankara İçin Hazırlanan İmar Planlarında Yeşil Alan Yaklaşımı ve 2000'li Yıllar, Peysaj Mimarlığı, 91/2, yıl 21 sayı 30,37-41.

Yavuz, F. 1980. Kentsel Topraklar, A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, No: 452, S.B.F Basın ve Yayın Yüksek Okulu Basımevi, Ankara.

Yılmaz T. 2008. Büyükesat Vadisi'nin Kent Peyzajı Ve Tasarımı Kapsamında İncelenmesi. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı Doktora Tezi. Ankara.

<http://www.cevreorman.gov.tr/belgeler3/2872.doc>

<http://spoankara.org/index.php/haberler/ube-haberleri/550-mrahor-vadsn-kurtaralim->

<https://www.gov.uk/guidance/national-planning-policy-framework/9-protecting-green-belt-land>

<http://www.ecologyandsociety.org/vol11/iss1/art3/main.html>

http://www.europeangreenbelt.org/fileadmin/content/downloads/Turkish_leaflet_EGB.pdf

<http://www.mimarlarodasiankara.org/index.php?Did=2652>

<http://www.bahcesel.net/forumsel/peyzaj-tasarim-planlama-aplikasyon-konulari/29234-londra-kentinin-yesil-kusak-modeli/>

https://en.wikipedia.org/wiki/Hermann_Jansen

<https://www.google.com.tr/#q=ankara++plan+and+green+belts>

http://www.zmo.org.tr/resimler/ekler/80a875ff6ef9c2d_ek.pdf?dergi=139.